

biblije u Reimsu. (Usp. Linzer Quartalschrift 1911. str. 677.

Dr. M. Beluhan.

Židovsko-kršćanski problem. G. 1900. upravio je Amerikanac George Croly pismo na cijeli niz uglednih Židova sviju strana svijeta, u kojem ih je pitao, što danas drže Židovi o Isusu Nazarejnu. Odgovore na svoje pismo objelodanio je Croly g. 1901. A lani je te odgovore, uz mnoge nove izjave, izdao u njem. prijevodu de le Roi pod naslovom „Neujüdische Stimmen über Jesum Christum“ (Leipzig). Većina Židova drži — ako apstrahiramo od Zionista i talmud-Židova — da je Isus bio veliki učitelj ljubavi spram Boga i čovjeka, izvanredni genij i ideal, pa si ga kao takovog prisvajaju. Tako n. pr. Moritz Lazarus († 1899.) piše „Čvrsto sam uvjeren, da moramo odlučno nastojati, da si stečemo pravo razumijevanje osobe Isusove i odlučno ići za tim, da ga sebi prisvojimo“. Članak o Isusu, koji je napisan u 7. knjizi Jewish-Encyclopedije, pun je počitanja spram osobe Isusove. Iz svijuu izjava proizlazi, da Židovi priznavaju, da je Isus mudrac i učitelj, ali da bi on bio i Mesija i poslanik božji, to naprosto zabacuju. No pod konac 19. a početkom 20. stoljeća bude utemeljen savez pod imenom Eliahabov savez, koji ima zadaću obnoviti onaj odnošaj, koji je u početku kršćanstva opstajao kod krštenih Židova. Taj savez sasna jasno i otvoreno priznaje, da je Isus otkupitelj svijeta, prorok i obećani Mesija. Njegovo poslanje dokazuje taj savez iz starog i novog zavjeta, a sva velika proročanstva proteže na Isusa. O tom, da li je Isus Sin božji, o tom taj savez štiti i ostavlja svakome svoje mnijenje o toj stvari. Riječ Kristovu, kojom kaže, da nije došao razriješiti zakona, jednostrano tumači i drži ju obvezatnom. Ali svaki član tog saveza mora ostati Židov i prema tome ne smije pristupiti k niti jednoj od kršćanskih vjeroispovijesti. To je „židovsko-kršćanski princip, koji će se pomalo“, kako taj savez tvrdi, „razgraniti u religiju čovječanstva i donijeti religijozno indiferentnom vijeku sa strane Izraela sasna nenanadanu pomoć“. Te nazore razložio je Eliahab (Bogotražioc) u brošuri „Die hundertjährige Religionskrisis im Ju-

dentume, in ihrer Bedeutung für das jüden-christliche Problem“. (Verlag des Bundes für religiöse Kultur. Berlin, str. 64. Cijena M 1'50).

E. L.

Najnovija pravila za konklave. Papa Pijo X. izdao je nove zakone za izbor pape, kojima se prijašnji donekle mijenjaju. Tim se zakonima točnije uređuje i konklave. Ovamo spada prije svega konstitucija „Vacante Sede apostolica“, izdana istina već 25. XII. 1904., ali široj publici tek godinu dana poznata.

U konklavu dvije su vrsti ljudi: birači i nebirači.

Birači su kardinali. Jedini kardinali imaju pravo birati papu; nitko drugi, pa ni isti ekumenski sabor. Kad bi se desio slučaj, da za vrijeme ekumenskoga sabora umre papa, sabor imađe namah obustaviti sav svoj rad, dok ne bude izabran novi papa i dok taj ne odredi, da sabor nastavi svoj rad. Kardinali stiču pravo birati papu, čim su u konzistoru imenovani, i toga im prava ne otima nikakova cenzura. Jedino oni kardinali, koji su lišeni svoje časti ili koji su se svoje časti uz dozvolu papinu dragovoljno odrekli, gube pravo birati papu; toga im prava više ne može podijeliti niti sav sveti zbor.

Konklave se imađe sastati 10 dana poslije smrti pape. Ovaj se rok ne smije produljiti. Tim je zabranjena praksa produljiti rok na 13 dana, kako je to vladalo prije g. 1878. Dok izbor nije gotov, mogu i moraju i nadošli kardinali ući u konklave. Tko ne bi htio ući u konklave ili tko bi od kardinala ostavio konklave prije obavljena izbora (osim u slučaju bolesti), taj gubi pravo birati. Ostavi li tko konklave radi bolesti, nastavlja se izbor bez njega. Vratili se, može sudjelovati kod izbora. U konklave su dužni ući svi kardinali, kojim to zdravlje dopušta, inače padaju u ekskomunikaciju latae sententiae.

Svi drugi nebirači, koji prate kardinalne u konklave ili koji im tamo služe, zovu se konklavisti. Svaki kardinal smije sa sobom povesti dva konklavista, a ako je bolestan tri (treći je obično liječnik). Službu konklavista ne smije primiti crkveni prelat ni rogiak kardinalov do 2. koljena. Isto tako ne smije kardinal,

koji je redovnik, uzeti za konklavistu brata redovnika iz istog reda. Oboli li konklavist, može otići iz konklava, ali se ne smije više u nj vratiti. Umre li koji kardinal, moraju njegovi konklavisti namah ostaviti konklave.

Megju konklaviste spada i sakristan apostolske palače s nekolicinom klerika za dvorbu, 8 ceremonijara, sekretar sv. kolegija, ispovjednik, 2 liječnika, kirurg i ljekarnik, razni majstori, sluge, kuhači itd.

Svi, i kardinali i konklavisti, moraju prije ulaska u konklave priseći, da će čuvati izbornu tajnu, i poslije izbora. Tko prekrši tajnu, potpada pod ekskomunikaciju rezerviranu sv. Ocu, od koje ne može odriješiti ni kardinal penitencijar.

Konklave se sastaje ovako. Kad se obave zadušnice za pokojnoga papu, sastanu se kardinali u bazilici sv. Petra ili u drugoj crkvi, gdje dekan kard. zbora služi votivnu sv. misu na čast Duhu Sv., a onda prozbori riječ de eligendo Pontifice. Iza toga ili pod veće pogju kardinali u procesiji pjevajući „Veni Creator“ u kapelicu konklava. Tu se svima glasno pročitaju 4 konstitucije, koje sada vrijede o izboru pape (2 od Pija X., a 2 od Leona XIII.), iza toga polože svi prisegu. Nakon toga prisizü i konklavisti, a od vanjskih čuvara konklava glavni, kao majordomus papinoga dvora, maršal konklava i prelati odregjeni k straži. Poslije ove prisege te kratke besjede dekanove dade se znak, da otigju svi, koji ne spadaju u konklave. Konklave se skroz na skroz pregleda te s obje strane zatvori. Ključe od vanjske klauzure uzme maršal, a od nutarnje kardinal Camerlengo.

Izbor se imade obaviti u zatvorenom konklavu, nu izbor nije nevaljan, ako se klauzura nije držala. Kardinali imadu strogo paziti, da nitko ne povrijedi klauzuru. Nitko izvana ne smije razgovarati s osobom u konklavu, osim u prisutnosti prelata-čuvara, ali u tom slučaju imade se razgovor voditi glasno i u jeziku, koji prelati razumiju. Isto tako ne smije u konklave ući niti iz njega izići nikakovo pismo, nikakav tiskan spis, dok ga sekretar kard. zbora s prelaticama ne pročita. Isto tako nema u konklave pristupa novinama i časopisima.

Ova pravila vrijede za konklave u normalnim prilikama. U izvanrednim, kritičkim prilikama odregjuje većina kardinalskoga zbora, kako se imade držati konklave. Većina može navedena pravila djelomice ili posvema dokinuti.

Dr. K. Dočkal.

Sadanji način biranja pape. Grgur XV. dopunio je prijašnje zakone o izboru pape tako, da je bulom „Aeterni Patris Filius“ od 15. XI. 1621. ustanovio četverovrsni način biranja: t. zv. inspiraciju, kompromis, skrutinij i akces. Pio X. je ukinuo akces, a u normalnim prilikama odredio zakonitim načinom biranja inspiraciju, kompromis i skrutinij. Za kritičko nemirno doba usvojio je Pijo X. konstituciju Leona XIII. „Praedecessores Nostri“, koja takogjer propisuje spomenuta tri načina kao zakonita, ali olakšava u mnogom konklave.

Inspiracijom se bira papa onda, kad svi kardinali kao po nekom nadahnuću proglase jednu te istu osobu papom. Aklamirati moraju svi kardinali u konklavu nazočni, i to bez ikakova predhodnoga dogovaranja. Aklamacija biva ili glasno izrečenom ili napisanom riječju „eligo“. Nije poznato iz historije, da li se ikada upotrijebio ovaj način izbora.

Kompromisom se bira ovako. Kardinalski zbor odabere nekolicinu kardinala i njima povjeri punu moć, da obave izbor umjesto svih ostalih. Nužno je, da na to pristanu svi u konklavu nazočni kardinali. Nužno je nadalje, da kardinali odrede točno broj birača i način izbora. Najmanji je broj birača 3, a najveći 7. Način izbora se posebice odredi tako, da se izabranim smatra onaj, koga svi delegati-birači odaberu ili samo većina. Odregjuje se točno i to, mora li birani biti kardinal ili ne itd. Ovaj način se točno odredi, složü u zapisnik, koji treba svi kardinali da potpišu. Delegati-birači biraju u posebnoj sobi, i to glasovnicama. Kompromis je u historiji dosta rijedak.

Obično se papa bira skrutinijem, t. j. svi prisutni kardinali biraju glasovnicama. Izabranim se smatra onaj, koji je u tajnom glasovanju dobio dvije trećine glasova. Glas, koji je izabrani sam sebi dao, ne računava se. Prije skrutinija razdijele ceremonijari kardinalima glasovnice, sva-

komu dvije ili tri; kakove moraju biti glasovnice, kako se moraju ispuniti, kako zapečatiti, to je sve potanko propisano. Nadalje ždrijebom se izaberu 3 skrutatora, 3 infirmarca, koji pobiru glasovnice od bolesnih kardinala i 3 revizora.

Glasuje se ovako. Svaki kardinal pristupi k oltaru, na kom je pripravljen kao žara kalež pokrit patenom, malo se pomoli, a onda pročita formulu prisege: „Testor Christum Dominum, qui me iudicaturus est, me eligere, quem secundum Deum iudico eligi debere“, metne glasovnicu na patenu i s patene spusti ju u kalež. Ne može li koji kardinal radi bolesti pristupiti k oltaru, položi prisegu na svom mjestu, a najmlagji kardinal skrutator odnese glasovnicu na oltar u kalež. Ako bolestan kardinal ne može izići iz svoje sofe, pogju k njemu kardinali infirmarci noseći sa sobom zatvorenu kutiju i praznu glasovnicu. Bolesnik ispuni glasovnicu i zapečati je, pa izrekavši prisegu metne glasovnicu u kutiju. Skrutatori kasnije u izbornoj dvorani otvore kutiju i metnu glasovnicu u kalež.

Iza toga promiješa prvi skrutator glasovnice tako, da nekoliko puta obrne kaležom, a najmlagji skrutator uzima iz kaleža glasovnice jednu za drugom, glasno brojeći i meće ih u drugi kalež. Ako se broj predanih glasovnica ne slaže s brojem birača, glasovnice se neotvorene spale, a izbor se opetuje. Ako se brojevi slažu, izbor se proglasi. Prvi skrutator uzima glasovnice jednu za drugom, ne ozlijediv pečata pročita si ime biranoga i preda glasovnicu drugomu skrutatoru. Ovaj si pročita ime biranoga i preda glasovnicu trećemu skrutatoru, koji pročita ime glasno, tako da svi prisutni kardinali mogu čuti ime biranoga i brojiti glasove. Treći skrutator navuče sve glasovnice na jednu vrpču, sveže krajeve vrpce i sve skupa stavi u prazan kalež.

Poslije skrutinija se glasovnice zbroje, da se znade zacijelo, je li papa kanonski izabran ili nije. Pronagje li se, da je koji kandidat dobio točno dvije trećine glasova, otvori se njegova glasovnica. Pronagje li se, da je sam sebi dao glas, nije izabran, jer nema nužne dvije trećine glasova; u protivnom mu je slučaju izbor kanonski valjan.

Na koncu se obavlja revizija ili rekognicija. Revizori pregledaju glasovnice i bilješke skrutatora, da se vidi, jesu li ovi valjano postupali. Iza obavljene revizije kardinal djakon pusti u izbornu dvoranu ceremonijare i ti spale glasovnice, bio izbor obavljen ili ne. Cini li se isti dan ponovni izbor, to se glasovnice prvog i drugog izbora spale zajedno nakon obavljenoga drugog izbora.

Dr. K. Dočkal.

Antimodernistička prisega i sloboda znanosti. Dekretom od 6. lipnja o. g. kongregacije indeksa stavljeno je na indeks djelo: „Der Modernisteneid. Ein Appel an deutsche Priester von Clericus Germanicus. Augsburg 1910.“ — znak, da glasovi proti antimodernističkoj prisegi jošte nisu ušutjeli.

Zaista se valja čuditi, kako ih se je toliko — a i dobrih katolika — dalo smesti raznim pisanjem proti toj prisegi. Ta ova prisega ne sadržaje upravo ništa drugo, nego staru katol. nauku. Stoga će svaki katolik, koji svoju Crkvu i dogmatsku nauku njenu poznaje, potpunoma uz sadržaj te prisege pristati. U toj se prisegi radi samo o dogmatskim istinama, koje se ne mijenjaju, kako to moderniste hoće. Ne priznati sadržaj ove prisege i ne pristati uz njega, znači isto, što i zabaciti katol. nauku.

Je li ta prisega suzuje možda slobodu znanstvenoga istraživanja? napose historičko-kritičku metodu? Ni pošto. U tom je pogledu ostalo stanoviše katol. učenjaka prama znanosti prije prisege na vlas isto kao i poslije prisege. Poznato je, kako je Pijo X., u svojoj poslanici „Iucunda sane“ (1904) uzeo u obranu objektivno znanstveno istraživanje i zdravu kritiku.

Između prave znanosti, koja izlazi od objektivnih pretpostavaka i ide strogo logičkim putem, i vjere nema ništa može biti kakovog protuslovlja. Ako bi se pak pojavilo kakovo prividno protuslovlje između jasnog članka vjere i zaključka znanosti, to će katolik znati, što mu je činiti: on će kontrolirati svoj znanstveni rezultat, koji bilo, da je prekoračio u svojim zaključcima granice logičkog mišljenja ili je proizišao iz krivih pretpostavki — tu će mu dogma biti negativnom normom.